

KENT ESTETİĞİNİN, Kentsel Tasarım Yaklaşımında, ANLAM SORUNU VE ESTETİK KURULLARI ÜZERİNE...

1. Genel Yaklaşım

Kentin tarihsel süreçte gelişim çizgisi izlendiğinde, antik dönemden günümüze uzanan macerasında, fiziksel oluşum hep insanoğlunun etkilenme biçimiyle yorumlanmış “güzel kent” anlayışından “işlevsel kent” anlayışına gelmiştir.

Başlangıçta fiziksel oluşumun en önemli yönlendirici ögesi olan mimarî ürün, kenti (diğer deyişle fiziksel oluşumu) koşullandırmış ve onunla bütünleşmiştir. Böylece de kentsel sanat bir yorum ve ifade şekli olarak belirmiş, kendi kurallarını yaratmıştır.

Sanayi devriminin ardından ortaya çıkan CIAM⁽¹⁾’da yapılan öncü çalışmalar, şehirciliği bir doktrine kavuşturmuş ve modern şehircilik ilkeleri kentlere uygulanmıştır. Fakat sanayileşmenin getirdiği sonuçlar kentlerde bir kaos yaratmış, “kentsel sanat” olgusu yok olmuştur. Tarihte hiçbir dönemde de bugünkü gibi bir estetik antitez oluşmamıştır.

Genelde, “toplumun beğenisi” ve “estetik anlayışı” ile ilgili durum, ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye değişmektedir. Hatta bu durum kentten kente ve mahalleden mahalleye de değişiklikler göstermektedir. Bu değişiklikler “toplumun beğenisi” ve “estetik anlayışı” ile ilgili farklı terminolojilerin doğmasına da yol açmıştır.

Kentsel çevrede, yaşamla bütünleşen bir “beğeni” ve “estetik” anlayış ise, bugün yalnızca kentsel fiziksel oluşumda değil, kullandığımız her objede, her beşerî olayda, yaşamın içinde her şey ile ilgili olarak bulunmaktadır.

James Marston Fitch "Architecture and the Aesthetics of Plenty" isimli kitabında; sanayi uygarlığının tüm tasarımın ürünlerine yeni etkiler getirdiğini kaydetmektedir. Ona göre bu etki sanatçı ve seyirci, zanaatçı ve tüketici, sanatçı ve patron ilişkilerini farklılaştırmıştır. Keza sanayi üretimi, insanın kullandığı herhangi bir “şeyi”, insanın kendisinden yalıtarak, nasıl yapıldığını ve kullanıldığını sorgulamaktan da uzak tutarak, bu “şey”lerin kullanımında estetik değerleri algılayabilme yeteneklerini de yok etmiştir. Bu durum müşteriye adeta cahil bir tüketiciye dönüştürmüştür(Fitch,1961:5).

2. Kentsel Sanat ve Estetik

Sanayi devrimi öncesinde estetik standartlar, zanaatkâr ve tüketicinin politikaları ile belirlenmiştir. Müşteri üretici olan zanaatkârlarla birebir ilişki kurmuştur. Zanaatkârlar estetiğin standartlarını, işin nasıl yapılması gerektiğini bilerek ve sanatın araçlarını, tekniklerini kullanarak biçimlendirmişlerdir. Ancak, modern dönemin üretim biçimi bunu değiştirmiştir. Üretici, tüketicinin işlevlerini devralmış, üretimi esir etmiş, satın almıştır. Elbette bu etkilenme modern dönemin şehircilik anlayışında da kendisini göstermiş ve kent bütününde kentsel sanatın niteliğini de etkilemiştir.

¹ Congrès International de l'Architecture Moderne, [C.I.A.M.] Le Corbusier'nin öncülük ettiği mimarlar grubu olarak ilk toplantısını 1927'de yapmıştır. 1956 yılına kadar on toplantı yapmış ve grup dağılmıştır.

Böylece modern dönem uygulamalarında mimarî ürünün kentsel kılınması ve kentle bütünleşmesi olayı kaybolmuştur; bu olay ancak düşüncelerde kalmıştır. Ancak 1960'lardan bu yana da olay değişmeye başlamıştır. Geçmişin kentsel sanat olgusu günümüz koşullarında medyatik biçimde yeniden ortaya çıkmıştır. "Kentsel Tasarım" disiplini böylece doğmuştur. Yani cesaretli bir yorumla şehircilikte yol ayrımında, kentsel tasarım yeni bir "çözüm yolu" ve bir "düzenleme aracı" olarak belirlemiştir. Geçmişte var olan kentsel sanat ve kentsel estetik olgusu ise bu kez Kentsel Tasarım ile gerçekleştirilmeye başlamıştır (MSÜ İstanbul 1994).

3. Kentsel Tasarım ve Estetik

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde yaklaşıldığında, yazının başlığını oluşturan "Kentsel Tasarım yaklaşımında kent estetiğinin anlam sorunu"; kentlerimizi meşgul eden önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yaklaşımda Kent Estetiği'nin günümüzdeki anlamı, araçları, teknikleri ve standartlarının da, kentsel üretim-tüketim biçimleriyle yüzleştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla kentsel tasarım yaklaşımında kent estetiği, üzerinde durulması gereken önemli bir konu olmaktadır.

Bir başka önemli konu ise, kent estetiğinin bilimsel bir temele dayalı olmaktan çok entellektüel tartışma zemininde farklı boyutta ele alınmasıdır. Gerçekte kent estetiğinin ortaya çıkması ve değerlendirilmesi bilimsel şekilde olmalıdır. Kentsel içerikle ilgilenen ve bir bilim dalı olan kentsel tasarım ve onun içinde yer alan, kent estetiği, kentsel peyzaj gibi teknik kavramlar da bu şekilde açıklanmalıdır. Oysa, bu kavramların kullanılmasında kişisel yorum ve kabullerle karşılaşmaktadır. Ne yazık ki, henüz ortak tanıma kavuşturulmamış, özel anlamlar da içeren bu teknik kavramlar, uzmanlaşma dikkate alınmadan, entellektüel çerçevede kolayca kullanılmaktadır. Oysa başka ülkelerde, özellikle teknik içerikli yeni kavramlar, devletin resmî dil kurumları ve bilim kurumları temsilcilerinin de katıldığı ve ilgili Bakanlıklar bünyesinde oluşturulan komiteler tarafından incelenmekte ve tanımlanmaktadır. Ülkemizde ise sözünü ettiğimiz kavramlarla ilgili belirlemeler bir yana, bu alanlarda uzmanlık ve uzmanlaşmanın da yeterince anlaşılmamış ve önemsenmemiş olduğu görülmektedir. Örneğin; kentsel tasarımın, meslekî formasyona dayalı bir uzmanlaşma olması gerekliliğine karşın, bu eğitim bazı üniversitelerimizde yüksek lisans ve diğerlerinde de lisans programlarında yer almaktadır. Bu durum kentsel tasarımın bir meslekî formasyondan çok bir uzmanlık alanı olduğunun yeterince anlaşılmamış ve önemsenmemişliğini kanıtlar niteliktedir. Kentsel Tasarımın ülkemizde ortak bilimsel bir tanıma kavuşturulmamış olması, bu disiplinin çoğu mimar, plancı, peyzaj mimarları tarafından kendi meslekî uygulama alanı gibi kabul edilmesine yol açmaktadır. Meslek odaları da bu disipline ilişkin profesyonel uygulamalarda kendi baremlerini oluşturmaktadırlar. Oysa kentsel tasarım bir bilim dalıdır, bir uzmanlık alanıdır.

M.S.Ü. Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü son yirmi beş yıldır konuyu bu çerçevede savunmakta, kamuoyu yaratmakta ve ortak tanıma kavuşturmak için çeşitli ulusal ve uluslar arası tartışma platformları oluşturmaktadır. Uygulama çabalarıyla da bu yeni disiplinin anlaşılması ve yayılması gayretlerini sürdürmektedir. Kentsel Tasarımın ülke, bölge, metropoliten alan ve kent bütününden, kentsel kamusal alanların tasarımına kadar, tüm ölçeklerde yaygınlaştırılmasına, kavramsallaştırılmasına çalışmaktadır.

Şekil: 1

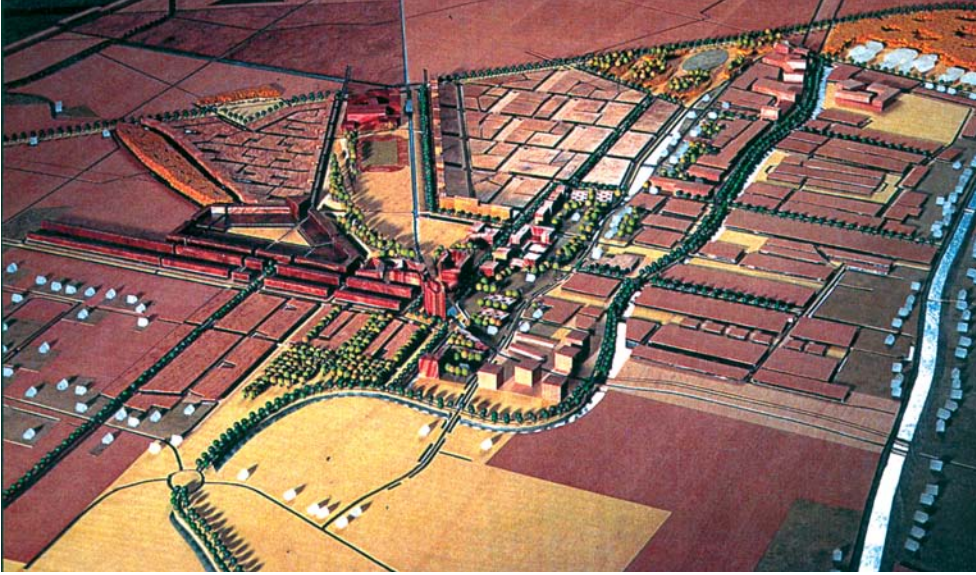
Bu hedefte, farklı disiplinlere de açık, özgün, yüksek lisans programları uygulanmaktadır. Kentsel Tasarım Bilim Dalı içinde kentsel peyzaj ve kent estetiği olgusu, bu eğitimin içinde, geniş biçimde ve kentsel tasarımla bütünleşen alt disiplin nitelikli ana konular olarak ele alınmaktadır.

Şekil: 1

Kentsel peyzaj ve kent estetiği akılcı bir arazi kullanımından doğan dokudan hareketle, kentsel tasarım yoluyla mimari biçimlenmeye ortaya çıkar.

Kent estetiği ve kentsel peyzaj kentsel tasarım anlayışı içinde ve esas olarak da akılcı bir arazi kullanımının ortaya koyduğu kentsel dokunun morfolojik yapısından ortaya çıkmaktadır. Daha detaylı bir anlatımla kentsel tasarımın biçimlendirdiği mimarî ürünlerle ortaya çıkmaktadır (Resim 1-2). Yani Kentsel Peyzaj konusu, salt peyzaj mimarlığına dayalı bir peyzaj uygulaması değildir. Böyle algılanmamalıdır. Aynı şekilde, kent estetiği konusu da bilimsel

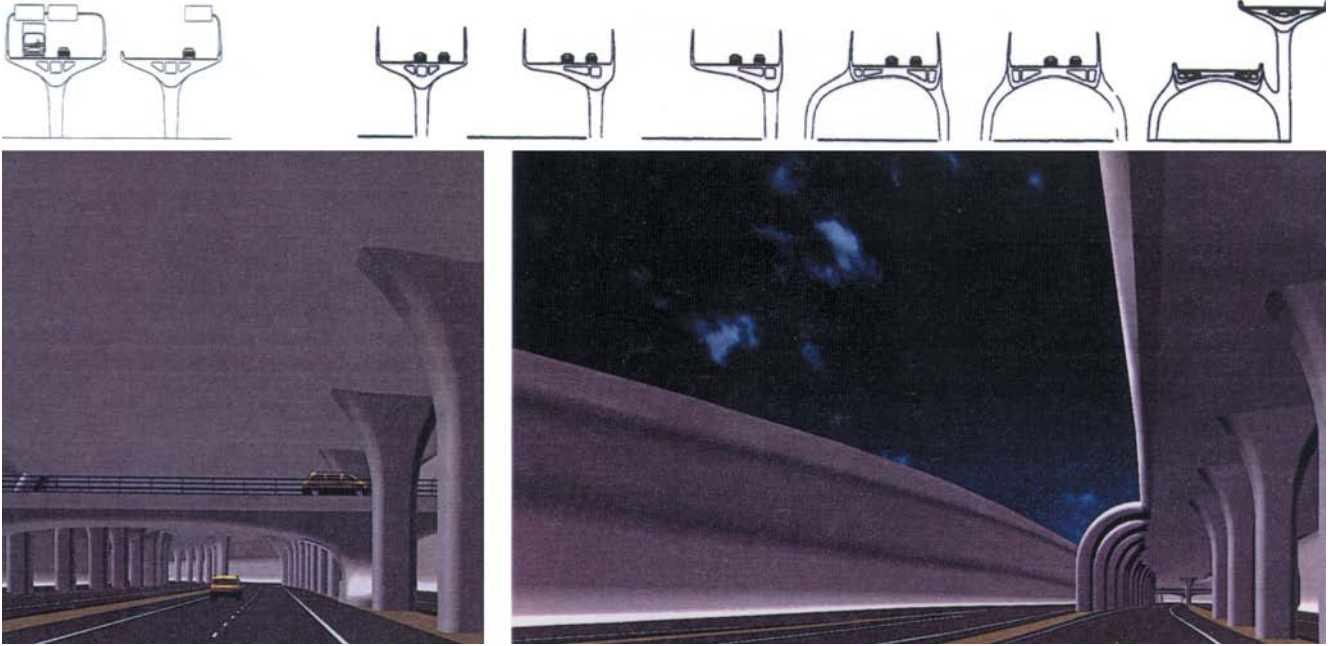

Şekil: 2

yaklaşımına aykırı farklı kişisel yorumlarla ifade edilmemelidir. Kent estetiği, kentsel tasarım yaklaşımı ve ele alışı içinde, mimarî biçimlenmeyle var olmaktadır. Bir derginin “Kent ve Estetik” konulu özel sayısında (*“Kent ve Estetik”, 2001;3*) yer alan çeşitli röportajlar ve makalelerde ortaya konan yaklaşımlar yukarıdaki satırlarda getirilen açıklamalardaki haklılığı belgeler niteliktedir. Örneğin; bu makalelerde kent estetiği bir kentin, kendine uygun makyajı yapması olarak görülürken ve konu kent mobilyalarına indirgenmekteyken (*Küçükerman, 2001;3-7*), kent estetiği tarihsel güzellik olarak kabul edilmekte ve bir “modern estetiğin” varlığından da söz edilmektedir (*Gülersoy, 2001;3:16*); kent estetiğinin yeşil doku ile yakalanabileceği anlatılmaktadır (*Anlısın, 2001:3,18*). Bu yorumlar kent estetiğini bilimsel yaklaşım dışında tutmak anlamına gelmektedir. Söz konusu dergide her şeye karşın, kent estetiğini kavramın ötesinde bir süreç olarak ifade eden (*Köknel, 2001;3:28*) bilimsel yaklaşımı gösteren görüş de yer almaktadır.

Daha önce belirttiğimiz gibi bu makaleye konu olan kent estetiği ve kentsel peyzaj konuları; M.S.Ü. Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü’nde Şehircilik Ana Bilim Dalı’nda, Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde, Kentsel Tasarım yüksek lisans programının bir alt disiplini olarak uygulanmaktadır. Sözü edilen Yüksek Lisans Programına; (*bir çerçevede kentsel mikro ortam tasarımı programı olarak uzmanlık eğitimine*) Heykeltıraş, Grafiker, Seramikçi-Sinemacı vs. gibi sanatçıların katılmaları için de fırsat yaratılmıştır. Bu durum Güzel Sanatlar Üniversitesi niteliğini taşıyan üniversitemiz için kuşkusuz bir özgünlüktür (*Çubuk, 1996*).

Gündelik bir gazetede yayımlanan “sanatsal isteğin kente taşınması” adını taşıyan bir makalemizde, bu Kentsel Tasarım disiplininin diğer farklı disiplinlere açık olduğunun vurgulanması detaylı olarak ele alınmış ve şöyle denilmiştir; “...Henüz ülkemizde kentsel düzen ve kentsel estetik yaratma olanağı veren ve yaptırım getiren yasal düzenlemeler yoktur. Kent mekânlarımızda duyarlı, zevkli ve güzellik dolu olduğu kadar, mesaj dolu artistik atmosferleri yakalamada yetkili ve yetişmiş uzman sanatçılar da yoktur. Belediyelerimizde ve planlama bürolarında ise danışman olarak kentsel mikro ortam tasarımında böylesine uzmanlaşmış

Şekil: 3

sanatçılar bulunmamaktadır.” Keza aynı makalede;“...Bugün kentsel mekânlarda yer alan plastik öğelerin, simgenin salt sanat adına üretilip (!) sonrada kent mekânına oturtuldukları düşünüldüğünde ve mesajı ile kentsel mekândaki yeri barışık olmayan ve konduğu andan itibaren mekâna yabancılaşan kentsel öğeler, plastik öğeler, heykeller ve hele hiç referansı olmayan taklit ürünü kent mobilyaları ele alındığında, bunlar yukarıda belirtilen eksikleri doğrulamaktadırlar. Olumlu bir durumun ortaya çıkması ise, bu yaratmada kendi sanatsal ürününü kentsel kılmayı öğrenmiş bir sanatçı uzmanın ekip içinde yer almasına bağlı kalmaktadır. Dolayısıyla bir uzmanlık eğitimine gerek bulunmaktadır. Ve de ancak belediyelerde bu konuda eğitilmiş danışmanlarla olumlu sonuçlar alınabileceği belirtilmiştir” (Çubuk a.g.e.).

Bu düşünceler doğrultusunda yine aynı makalede belirtildiği gibi; “kentsel tasarım ilişkisi içinde, “kentsel mikro-ortam tasarımı” önemli bir alt disiplin olarak belirlemekte ve kentsel kamusal mekânların düzenlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Ancak burada önemle belirtilmesi gereken husus, planlama-tasarım bütünleşmesinin sağlanması olmalıdır.

Böyle bir ele alışıta, planlama çalışmalarının ardından kentsel tasarım ve kentsel mikro-ortam tasarımı yapacak olan ekip ile insanlara mutlu yaşam olanakları sunan düzenlemeler yapılabilecektir. Unutmamak gerekir ki, kentsel estetik öncelikle; kentsel tasarım çerçevesinde mimari biçimlenme ile bütünleşen bir yakın çevre tasarımı ile vardır (Resim 3-4). Böyle bir tasarım yaşam çevremizi güçlü ve hoş kılacak görsel değerler yaratabilecektir. Yani zevk ve estetik ürünü mekânları yaratmak, kentsel tasarım ve kentsel mikro-ortam tasarımı yoluyla olası olabilecektir. Bu durumda, kentsel dinamiklerin ortaya koyduğu sanatsal işlevin günümüz koşullarında kente taşınmasında ve kent kimliğinin yakalanmasında kentsel tasarım ve kentsel mikro-ortamı tasarımın önemli bir görev yerine getireceği kabul edilmektedir” (Çubuk a.g.e.).

Şekil: 3

Kentsel estetik öncelikle, kentsel tasarım çerçevesinde mimari biçimlenme ile bütünleşen bir yakın çevre tasarımı ile vardır.

4. Kent Estetiği

Kent estetiği olgusu bir çok şeyle bağlantılıdır. En çok da bireyler ve kent arasındaki iletişim ve kent kimliği ile ilgilidir. Estetiğin ortaya çıkması ise, insanın nesneyle dolaysız şekilde duysal bir ilişkilik kurması ile başlamaktadır (Kagan, 1982:72).

Kent estetiği, kentsel kalitenin bir sonucudur. Dolayısıyla bu kaliteyi doğrudan etkileyecek kentsel alt yapının dağılımına da bağlıdır. Prof. Dr. Özcan Köknel'in yukarıda sözü edilen dergide yer alan röportajında belirttiği gibi, kent estetiği, salt bir kavramın ötesinde bir sürecin de ifadesidir (Köknel a.g.e.).

Kentsel içerik, insanların estetik duygularına doğrudan hitap eden öğeler ve mekânları barındırır. Bu öğelerin estetik özellikleri bazen yüksek değer ifade ederler ve kentsel tasarım ele alışında, kentsel mekân ile uyum çerçevesinde öne çıkarlar. Estetik duygularımıza hitap eden özellikli mekânlar ise, kentsel kimlik açısından tatmin edici unsurları oluştururlar (Aksel :2001). Sonuçta bu öğeler ve mekânlar tasarımın birer parçası olurlar ve anlamlı birer kentsel imaja dönüşürler. Gerçekte estetik olgu, kentsel tasarımın en temel ögesi olarak ve bilişsel gereksinmelere koşut olarak ortaya çıkmaktadır (Aksel, 2001).

Kentsel içerikte estetik değerler vardır. Bu estetik değerlerin "eylem" ve "ortam" bileşenlerine göre de kentsel estetik sınıflandırılabilir. Böylece "Duygusal Estetik-Formel Estetik" ve "Sembolik Estetik"den söz edilebilir(Aksel, 2001). Söz konusu bu estetik değerler içinde kuşkusuz plastik objeler de vardır ve bunlar kamusal karakterleri ile önem taşırlar. Dolayısıyla kamusal mekânların tasarımı ve canlandırılmasında bu karakterin ortaya çıkmasında bazı durumlarda Kent Plastiği'ne ilişkin müdahaleler de gerekir. Günümüzde kentlerimizde bu müdahaleler özellikle kentsel estetikten ve kamusal düzenden yoksun çevrelerde, kendine özgü biçimde (kullanım alışkanlıklarına ve naif süsleme eylemine karşı) "kültüre dayalı bir müdahale" olarak ele alınmalıdır. Ülkemizde belli bir politika izlemeyen ve bütünden bağımsız olarak düzenleme adına yapılan tasarımlar da⁽²⁾ bir tür mekâna

² Yıllardır ülkemizde yerel yönetimlerin ya da resmî kurumların doğrudan kendi bünyelerinde ya da sipariş vererek veya yarışma yoluyla ürettikleri tüm planlama-düzenleme-tasarım ilişkisi içindeki kentsel tasarım projeleri ve düzenlemeleri tasarımın müdahale aracı olarak kabul edilebilir.

Şekil: 4
Kentsel kılınmış
plastik
öge-Estetik

Şekil: 4

müdahale olarak kabul edilebilirler. Ancak ne yazık ki, bu tür tasarımla müdahalede “kamu sal nitelik” ve “estetik” göz ardı edildiği görülmektedir (Çubuk a.g.e.).

Bu açıklamalardan sonra kent estetiği nasıl tanımlanabilir? Öncelikle “estetik” nedir? Ve estetik tanımından yola çıkarak kent estetiği tanımlanabilir mi?

Estetik, sözcük olarak 18.Yüzyıl’dan bu yana kullanılmaktadır. Sözcük “aisthesis” (duyum-duyumsal algı) dan türemiştir. Prof. Moissej Kagan’a göre estetik felsefeden ayrılmış ve içinde araştırma alanı olan bir bilimsel disiplindir; bu sözcük 18. Yüzyıl sonlarına doğru da güzellik felsefesi, sanat felsefesi ya da her ikisini birden ifade eder olmuştur. Hegel ise estetiği, sanatın felsefesi, güzel sanatların felsefesi olarak tanımlamıştır (Hegel;1964). Baumgarten’a göre estetik insanın çevresinde yatan, insanın pratik faaliyetlerinde yarattığı ve gerçekliği yansıtan sanatta saptanabilen tüm estetik değerlerin zenginliğini araştırın bilimdir (Kagan, 68:5). Ama estetik sadece güzelin felsefesi değildir. Aynı zamanda, sanatın felsefesi olarak, daha doğrusu, toplumda sanat ve kültürün bilimi olarak da karşımıza çıkmaktadır (Kagan, 68:7). Bir başka şekilde estetik; gerçekliğin, insanlar tarafından estetiksel olarak özümsemesinin bilimi olarak tanımlanabilir. Burada sözü edilen estetik özümsemeyi Prof. Kagan’ın belirttiği gibi, biçim ile içerik arasında derin bir uygunluk bulunması hali olarak açıklayabiliriz (Kagan,68:7). O halde, Kent Estetiği, tanım demesi şöyle yapılabilir: Kent estetiği kentsel gerçekliğin, kentte yaşayanlar tarafından estetiksel olarak özümsemesidir. Diğer bir deyişle Baumgarten’in estetik tanım denemesinden de yola çıkarak şöyle ifade edebiliriz; kent insanının kentsel mekânda ya da insanın pratik faaliyetlerinde yarattığı gerçekliği yansıtan, sanatla da saptanabilen, kentsel içerikte tüm estetik öğelerin zenginliğini ortaya koyan, yorumlayan bir anlayış, bir ele alıştır.

5. Kentsel İçerik, Kent Estetiği

Kent üzerine tartışmalar göstermektedir ki; 21.Yüzyıl’da, bir sanat ve kültür anlayışı egemenliğinde kimliğin ön plana çıktığı kentler yaratılacaktır. Günümüzde tasarım bağlamında “yer”in mekânsal anlam kazanması görsel tüketim bağlamında da “yer”in imgesinin pazarlanması, tarihsel ve kültürel sürekliliğin yaratılması ve dolayısıyla yeni değerlerin ortaya konmasını önemsetmektedir. Gelişmiş ülkelerde kentin bütüncül olarak algılanması, kentsel nesnelerin duyarlılık nesnesi haline gelmesi tartışılmaktadır.

Ülkemizde ise son yarım asırdır gelişme ve kentleşmenin ortaya çıkardığı sonuçlar, kentlerimizde ciddi estetik kaygılar yaratmışlardır. Gelişmiş ülkelerde insanların yaşam standartlarını yükseltme adına, çevrelerini estetik hale getirmelerinin aksine kentlerimizde, bir anti-estetik durum yaratılmıştır. Son dönemde kimi yerel yönetimler de, kentlerde bir estetik yarışı başlatmıştır. Bazı oluşumlarla kent estetiği yaratılmasına çalışılmaktadır. Burada bir soru akla gelmektedir: Acaba kent estetiği yaratılır mı? Ya da, bu olgu (başka bir temel faaliyetten doğan) sonuç olarak mı vardır? Büyük kentlerimizde oluşturulan "estetik kurullar" bir kent estetiği yaratmak için mi, yoksa bu sonuçları izlemek için mi vardır? Bir başka ifadeyle de yerel yönetimlerin, normal koşullarda gerçekleştirmek istedikleri ve imar mevzuatında çözümlenemeyen kimi nazik sorunların çözümlenebilmesinde "Kent Estetik Kurulu" böyle istiyor demek için mi vardır?

Ya da kararların onaylatılmasında destek bir kurula gereksinimi mi bulunmaktadır? Kanımızca kurullar, kent estetiği adına olumlu sonuçlar almak için gereken temel hazırlıkları, araçları, teknikleri ve standartları oluşturabilecek bir alt yapı ile desteklenmiş değillerdir. Oysa bu kurulların karar vericilere görüş geliştiren, demokratik yapıda geniş katılımlı bir oluşum olması gerekmektedir. İşte bu düşünceler ve sorgulamalar bizi bir estetik kurulun nasıl oluşturulması gerektiği ve ayrıca kimlerden oluşabileceğinin araştırılması noktasına getirmektedir.

11. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu çerçevesinde kentsel tasarım yaklaşımı içinde, “kent estetiğinin anlam sorunu“ konusunda düzenlenen panelde tartışılırken estetik kurulların bir bakıma, imar kurulu gibi algılandığı ileri sürülmüştür. Bu tartışmalarda “estetik kurul” kavramının yüzen bir kavram olduğu ve hatta böyle bir kurulun olmaması gerekliliği de vurgulanmıştır (*MSÜ.11. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu*).

Bir uygulamalı disiplin olan ve kentte yaşanabilirliği, beraberinde kentsel düzen, mimarî düzen ve kamusal düzeni ve aynı zamanda yaşam kalitesi sağlayan Kentsel Tasarım yaklaşımı içinde, bir KENTSEL ESTETİK yaratılabilmesi için ille de Estetik Kurulların olması mı gerekmektedir? Şayet böyle ise Estetik Kurulları nasıl çalışmalı ve esas görevleri ne olmalıdır?

6. Estetik Kurullar ve Deneyimler

Türkiye’de Estetik Kurullar/Komiteler/Komisyonların oluşturulmasında belirli oluşumlar yaşanmıştır ve yaşanmaktadır. 1954’lü yıllarda Mimarlar Odası’nın girişimiyle İstanbul’da meslekî denetimde duyarlı bir girişim olarak bir “Estetik Kurul” önerilmiş ve farklı boyuttaki kaygıları gidermek için “Estetik Kentsel ve Tetkik Mevzuatlarını disiplin altına alacak bir talimatname teklifi ” hazırlanmıştır (*TMMOB Mimarlar Odası 1954:5*).

Söz konusu Estetik Kurul, İstanbul Belediyesi’nden ve Oda’dan seçilmiş üyelerden oluşturulmuştur. Bu Kurul, projeler üzerinde incelemeler yapılırken müellifin teklif ettiği üslûp konusunda, Kurul’un eleştiri ya da çekince hakkı olup olmadığı yönünde tartışmalara girmiş ve “estetik” kavramının belli kurallara bağlanması ve özellikle mimarın kendi özgün tasarımı üzerindeki telif hakkının belli bir dokunulmazlığı olması düşüncesi estetik kurul çalışmalarında sonuçta tıkanmaya yol açmış ve bu tür denetimlerden bir süre sonra vazgeçilmiştir (*Ekinci bildiri,İstanbul-1995*).

1984 yılı 3030 sayılı Büyükşehir Yönetimiyle ilgili kanuna göre; on iki üyeden oluşan bir "Danışma Kurulu" oluşumu da İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde oluşturulmuştur. Kent estetiğini ilgilendiren konuları üyeler kendi aralarında tartışmıştır. Benzeri bir oluşum, Murat Karayağcın’ın Belediye Başkanlığı döneminde Ankara Büyükşehir Belediyesi’nde denenmiş, ancak olumlu sonuçlar alınamamıştır. Sonraki dönemlerde aynı oluşum Antalya Büyükşehir Belediyesi’nde ve İstanbul’un bazı ilçe Belediyeleri’nde de gerçekleştirilmiştir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde 2000’li yıllarda kentsel tasarım ile ilgili organizasyon çalışmaları yapılırken, bir Kentsel Tasarım Müdürlüğü oluşturulması

3 İstanbul Büyükşehir Belediyesi "Kentsel Tasarım Müdürlüğü görev ve çalışma yönetmeliği"nin hukuki dayanak kısmında sıralanan 22 adet yasa ve yönetmeliklerle ilişkisi kurularak bu yasalar ve yönetmelikler çerçevesinde, İstanbul kentinin ihtiyaç duyulan kentsel tasarım projelerini, her ölçekte teklif, avan ve tafsilat projelerini araştırma faaliyetlerini yaptıracağı, denetleyeceği ve sonuçlandıracağı belirtilmiştir. Yönetmeliğin 3.Maddesinde de Belediye Başkanlığı'nın çalışmalarının, yatırımlarının nüfus plan ilke ve kararlarına göre düzenli yürütülmesini, uygun norm ve standartlarda zamanında bitirilmesini sağlamak amacıyla İstanbul'a yönelik bölgesel, metropolitan, kentsel ve tüm alt ölçek detaylarına kadar tasarım, işletim sistemi detay çalışmaları yapmak, imar mevzuatı fen ve sanat kaidelerine göre projelendirilmesini uygulamasını takip ederek ve tadillerini yapılmasını sağlamaktır denmektedir. Yönetmeliğin 4. maddesi (Müdürlüğün genel olarak görevleri) başlığı altında sunulan maddeler arasında;

- 1Metropolitan bütünde yaklaşım kararları üretmek,
- 1Metropolitan bütünde görsel kaynaklar (yerleşim belirlemek, değerlendirmek, önemli kararlar vermek),
- 1Metropolitan bütünde yüksek yapılar ile ilgili silüet dahil kent estetiğini gözeterek kararlar üretmek,
- 1Metropolitan bölgede korunacak özel sitede faaliyet konuları ile ilgili olarak değerlendirmek
- 1Kentsel açık mekân işletim sistemi, ağaçlandırma-genel sistem tasarım ve detaylandırma,
- 1sokak , mobilya, afişler,
- 1kentsel plastik ve sanat öğeleri,
- 1cephe tasarımı-cephe slahları-giydirme çalışması,
- 1kentsel peyzaj yaratılması,
- 1kentsel tasarım rehberlerini ve programları hazırlamak,

Yönetmeliğin 7. maddesinde: kuruldaki danışmanların görev ve yetkileri,sorumlulukları başlığı altında: iki tür görev belirtilmiştir.

- 1kurumlar arası görüşmelerin koordinasyonu,
- 1müşterek projelerin yürütülmesi için teklif hazırlanması,
- 1kurum dışı projelerin takip ve kontrolü Aynı maddede, atanacak danışmanlarla ilgili özel ve genel nitelikler olarak da, deneyimli yurt içi, yurt dışında çalışmaları olan kentsel tasarımcıları, şehir planlama uzmanı, mimar, mühendis, peyzaj mimarı, ekonomist, hukukçu, sosyolog, psikolog, kent coğrafyacısı, ulaşım uzmanı kişilerinin atanacakları belirtilmiştir. Yönetmeliğin 8. maddesinde de kentsel tasarım grup şefliğinin bir müdür yardımcısına bağlı olarak 3 adet grup şefliğinden oluştuğu belirtilmektedir. 1Grup şefliği: büyük projeler (kentsel yenileme-kentsel dönüşüm-kentsel koruma-kentsel geliştirme-kentsel estetik vb. konularında) 1Grup şefliği: Kentsel mekân düzenlemeleri, 1Grup şefliği: Kent mobilyaları şefliği olarak görev açıklaması yapılmaktadır [İstanbul Büyükşehir Belediyesi Projeler Daire Başkanlığı-Kentsel Tasarım Müdürlüğü görev ve çalışma yönetmeliği 2001 İstanbul].

kararlaştırılmıştır. Bir yönetmelik taslağı hazırlanmıştır. Bu hazırlık metninde kentsel peyzaj ve kentsel estetik ile ilgili konulara da yer verilmiştir. Bu girişim gerçekleşmiş ve yeni organizasyonel çerçevede İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde, Projeler Daire Başkanlığı kurulmuştur. Bu bünyede üç müdürlükten birisi olarak "Kentsel Tasarım Müdürlüğü" oluşturulmuştur. Gerçekte geniş bir kadro gerektiren müdürlüğün, kabul edilen yönetmeliğinin amaç ve hukukî dayanak kısmında, üstlendiği görevler açıklanmıştır. Makalenin konusu olan Kent Estetiği ve Kentsel Peyzaj'a ilişkin çalışmanın da bu müdürlük bünyesinde ele alınması ve değerlendirilmesi kabul edilmiştir(3).

Görülmektedir ki, makale içinde tartışılan ve (sonraki kısımlarda inceleneceği gibi) kentsel tasarım yaklaşımı içinde kent estetiği ve kentsel peyzaj özelliklerinin değerlendirilmesi, değere konmasında bir teknik büronun oluşturulması bir gerekliliktir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kurulmuş olan Kentsel Tasarım Müdürlüğü böyle bir büronun görevini de üstlenmiş gözükmektedir; bu büronun hazırlıkları üzerine, bir estetik kurul oluşumunu tartışmak daha uygun görülmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kentsel Tasarım Müdürlüğü bünyesinde, ayrıca bir Estetik Kurul oluşturulmamıştır. Bu görev projeler grup şefliğinin sorumluluğuna bırakılmıştır. Bu yaklaşımdan, atanacak danışmanlar kadrosuyla da böyle bir görevin yapılabileceği sonucu çıkmaktadır. Ancak öyle midir?

İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde böyle bir oluşuma karşın, Bursa Büyükşehir Belediyesi de 2000 yılında doğrudan bir Estetik Danışma Kurulu oluşturmuştur. Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı Danışmanı olarak görevlendirildiğimiz dönem başında (Haziran 1999) Bursa Nazım Plan Bürosu çalışmaları içinde ele alınan Kentsel Tasarım çalışmalarının Projeler Daire Başkanlığı bünyesinde kurulacak Kentsel Tasarım proje biriminde yapılması tarafımızdan önerilmiştir. Ancak böyle bir birim oluşturulmamıştır. Daha sonra, Bursa Büyükşehir Belediyesi, 3030 sayılı Büyükşehir Belediyeleri'nin Yönetimi hakkında kanununun 17. maddesine göre ve Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin imar yönetmeliğinin 3-06 maddesine dayanılarak "Estetik Danışma Kurulu" oluşturma görev ve çalışma yönetmeliğini yapmıştır (Bursa Büyükşehir Belediyesi Estetik Danışma Kurulu Görev ve Çalışma Yönetmeliği).

Bu yönetmeliğin 2. maddesinde "Amaç ve Kapsam" bölümünde:

"...Estetik Danışma Kurulu'nun, kent estetiği ile ilgili olarak Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na görüş bildirilmesi" amacıyla oluşturduğu belirtilmiştir. Söz konusu Danışma Kurulu'nun üyelerinin, 3. maddede belirtilen şekliyle: "...Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca belirlenen, kent estetiğini içeren çeşitli konularda uzman üniversite öğretim üyesi ve kişilerden oluşturulacağı ve yurt dışı üniversite öğretim üyesi ve uzmanların belirlenerek gerektiğinde Estetik Danışma Kurulu toplantılarında bulunmalarının sağlanabileceği kaydedilmiştir. Yönetmeliğin 4 ve 5. maddelerinde ise, Estetik Kurulu Başkanı'nın Büyükşehir Belediye Başkanı olacağı ve bu kurulun çoğunluk esasına göre toplanacağı ve kararları mevcudun çoğunluğu ile (!) alacağı belirtilmiştir(4).

Bursa Estetik Kurulu'nun madde 8'de belirlenen görevleri arasında aşağıdaki hususlar yer almıştır;

1. Yapı ve çevrelerinin estetiği ile ilgili kurulların getirileceği bölge, alan ve güzergahlarda yapılan çevre düzenlemelerinde estetik uyumu ve uygulamadaki etkinliği sağlamak amacı ile yapılaşma önerileri üretilmesi,

2. Bu yönetmeliğin amaç ve kapsamının sürekliliğini sağlamak amacıyla plan ve yönetmelik değişikliği önerileri geliştirilmesi,
3. Kentin, tarihî turistik bölgeleri ile sit alanlarında yer alan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını kullanarak korunması, restorasyon, restitüsyon, koruma planlaması bakımı onarımı, tadilat ve yenilenmesi konularının önerilmesi ve bu yapılarla ilgili başvurular hakkında Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na götürülmek üzere görüş bildirilmesi,
4. Kentin herhangi bir bölgesinde yer alan veya alacak olan anıt, heykel, çevre veya açık alan düzenlemeleri ile yol, cadde, bulvar, meydan ve çevrelerinin ya da park, yeşil alan ve yaya yollarının düzenlenmesinde görüş ve önerilerinin bildirilmesi ve bu konularda yarışma düzenleme konusunda önerilerde bulunulması,
5. Kentin ana arterindeki çarşı, otel, iş hanı, büro binası resmî özel binalarla, eğitim, spor, kültür, sanat, turizm ve rekreasyon amaçlı binalarla ilgili vaziyet planı, avan proje ve düzenleme projeleri konusunda görüş ve öneriler bildirilmesi,
6. Kent silüetini ve peyzaj değerlerini etkileyen bölgelerdeki yapılaşma taleplerini inceleyerek görüş bildirilmesi,
7. Cadde, bulvar, meydan gibi ana arterlerin çevrelerinde yer alan yapıların yükseklik, cephe düzenlemesi cephe kaplama ve boyaları ile çevrelerindeki binalarla uyumun sağlanmasına yönelik öneriler geliştirilmesi,
8. Kent mobilyaları, duraklar, trotuar kaplaması, satış büfesi düzenlemeleri ile refüj ve küçük meydanların düzenlenmesi konusunda öneriler geliştirilmesi,
9. Rekreasyon alanlarının düzenleme projelerinin incelenmesi, görüş ve önerilerin bildirilmesi,

⁴Bursa Büyükşehir Belediyesi Estetik Danışma Kurulu ilk oluşumu ile üyeleri aşağıda belirtilen formasyondaki kişilerden oluşturulmuştur:
Heykeltıraş (Univ. Öğ. Üyesi.)
- Peyzaj Mimarı (Univ. Öğ. Üyesi.)
- Sanat Tarihçisi (Univ. Öğ. Üyesi.)
- Mimar (Univ. Öğ. Üyesi.)
- Kent Plancısı/Sosyolog (Univ. Öğ. Üyesi.)
- Mimar/ Karikatürist
- Mimar (serbest meslek)

Aynı yönetmeliğin 10. maddesinde ise "Estetik Danışma Kurulu'nun" geliştireceği önerilerin Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı'nın talimatıyla, Belediye'nin ilgili birimlerinde uygulanacağı ve uygulama sürecinin Estetik Danışma Kurulu tarafından izleneceği belirtilmektedir.

Yukarıdaki Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin yaptığı yönetmeliğin incelenmesinden çıkan sonuç şudur ki; Estetik Danışma Kurulu için belirlenen görev tanımı içindeki hususların birçoğu aslında kentsel tasarım yoluyla (*Tasarım bölgeleri-Tasarım rehberleri ve Tasarım özetleri ve kamusal tasarım olarak da kentsel mikro-ortam tasarımı ürünleri*) elde edilecek ürünlerdir. Oysa görev tanımı içinde Estetik Danışma Kurulu'ndan bütün bunlarla ilgili kesin belirlemeler ve önermeler beklenmektedir. Yönetmeliğe göre ayda en az bir kez toplanan bir Estetik Danışma Kurulu'ndan beklenenler gerçekte bir büro faaliyeti içinde yapılacakken yan görevlendirmelerle oluşturulan bir "sekreteryaya katkısı" ile gerçekleştirilmesi pek de olanaklı görülmemektedir. Kuşkusuz bu husus tartışılır bir durum yaratmaktadır.

Makalenin başından beri belirttiğimiz gibi kentsel estetik ve kentsel peyzaj olgularının, (*daha önceki kısımlarda açıkladığımız gibi*) kentsel tasarım disiplini ve ele alışı içinde incelenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Fakat her şeyden önce de, genellikle kentlerimizde kentleşmede ortaya çıkan başboşluk, yozlaşma, kalitesizlik karşısında, yasalar dahil, her tür plan ve tekniklerin, planlama ve kentsel tasarım bütünleşmesini sağlayacak şekilde yapılması zorunluluğu doğmaktadır. Bunun için de yeni yasal düzenlenmelere gereksinim

⁵MSÜ, Mim. Fak. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, yayını 1999, İstanbul.

bulunmaktadır. Böylece, Planlama-Tasarım bütünlüğü ve sürekliliği içinde mimarın yaratıcılığına fırsat verilebilecektir ve kentsel kılınmış “estetik olgu” tıpkı antik dönemlerde olduğu gibi kendisini hissettirecektir. Planlama ve tasarım bütünleşmesi konusunda, “Türkiye’de İmar Mevzuatından Şehircilik Mevzuatına Geçiş” isimli kitabımız, incelemek isteyenler için önemli bir kaynak oluşturmaktadır (5).

Dolayısıyla “Kent estetiği”, kentsel tasarım yoluyla ortaya çıkmalıdır. Ancak böyle bir oluşum içinde, kent estetiğinin yaşamın içindeki her şey ile ilgili olarak ve her beşerî olayda var olduğunun farkına varmamız olası olabilecektir. Ayrıca kentsel üretim ve tüketim biçiminin yönlendirdiği bu olgunun, kent estetiğine ait sonuç ürün elde etme ve yaratmadaki araçları, teknikleri ve standartları da ancak kentsel tasarım disiplini ile ortaya konabilecektir.

Bu açıdan yaklaşıldığında bir kent estetik kurulunun oluşumunun başka biçimde ve kentlilerle paylaşılmış olarak ele alınması gerektiği görülmektedir. Bu yaklaşım içinde şu sorulara yanıt aranmalıdır: Yerel yönetimlerin gereksinim duydukları bir Estetik Kurul olmalı mıdır? Yanıt evet ise nasıl olmalıdır? Böyle bir kurulun esas olarak görevi nedir? Estetik Kurulların kentsel içerikte; “Estetik olgu” ve “toplum beğenisi” sağlamadaki rolü nasıl tanımlanmalıdır?

Makalenin sınırları içinde bu soruları tartışmak kolay olmamakla beraber, kanımızca en azından Estetik Kurul’un tanım denemesi yapılabilir. Böyle bir denemeye girişmeden önce de kentsel estetik referanslı olarak, kentsel içerik ve kentsel düzenleme ile ilgili kısaca bazı temel düşüncelerin bir kez daha belirtilmesi gerekmektedir.

Bunlar:

1. Kent bir kültür mekânıdır. Kentin düzenlenmesi disiplinler arası çerçevede bilim ve sanat dallarıyla buluşan ve gerçek anlamda yaşamla bütünleşen bir ekip çalışması gerektirmektedir. Bu bir kentsel tasarım yaklaşımıdır. Bölge verilerinden hareketle, kentsel ölçekte, sosyal, ekonomik ve fizikî verilerin değerlendirildiği bir yaklaşımla kent planlama, kentsel tasarım, kamusal tasarım ve kentsel mikro-ortam tasarımı yoluyla insanlara mutlu yaşam olanakları sunacak düzenlemeler yapılmalıdır (M.S.Ü., *Kentsel Mikro-Ortam Tasarım Uygulamalı gelen raporu 1994*).
2. Kentsel düzenleme, aynı zamanda kültüre dayanan bir düzenleme olmalıdır. Kamu mekânlarının beşerî kılınmasında, kentsel mekânların sanatsal yüzünün yaratılmasında, uzmanlaşmış sanatçılara fırsat ve olanaklar yaratılmalıdır. Unutulmamalıdır ki, estetik olan aynı zamanda sanatsal olandır (Kagan s:15). Sanayileşme öncesi kentlerde, kentsel mekanların oluşumunda mimarlık ve sanat iç içe olmuştur. Yani biçim ve kentsel içerik bütünleşmiştir. Prof. Moissej “...biçimin estetiksel olarak açıklanabilmesinin, bir düzenlenmişliği olan ve kendisini ifade eden içeriğin anlamına, anlam-yükünün bilinmesine bağlı olduğunu” belirtmektedir (Kagan, s:65). Bu açıklamada yer alan bu düzenlenmişlik, ancak bir kentsel düzenleme olarak algılanmalıdır.
3. Kentsel düzenleme, kentlinin de içinde olduğu bir düzenleme olmalıdır. Çünkü böyle bir düzenleme ancak, kentlilerle ilişki içinde bir anlam kazanabilecektir. Bu açıklamalar da göstermektedir ki, kentsel estetik mutlak, kentsel sanatın günümüzdeki ortaya çıkışı olarak beliren kentsel tasarımla gerçekleştirilmelidir.

7. Estetik Kurul İçin Model Önerisi

Makale konusu ile ilgili bu panel Mayıs 2000'de yapılan 11. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu'nda yer almıştır. Panele katılamayan fakat görüşlerini yazılı olarak ileten Lizbon Teknik Üniversitesi Şehircilik Profesörü Manuel Da Costa Lobo (*aynı zamanda bölümümüzün akademik işbirliği protokolü karşı taraf koordinatörüdür.*) böyle bir Estetik Kurul için, kendi ülkesindeki durumdan da hareketle bir model önermiştir. Prof. Lobo'nun bu modele ilişkin görüş ve düşünceleri şöyledir: (*Costo Lobo; Mayıs 2000*)

"...Beşerî müdahaleler, toplumun ilgi duyduğu imaj yaratan sitlerde önemli etkiler yapar. Bu nedenle, müdahale getirilen kentsel projelerin (*yerel yönetimler bünyesinde üretilen, özellikli gelişme alanları ya da başkaca durumlarda yerel yönetimlere önerilen projeleri söz konusudur*) çeşitli yönleriyle, ilişkiler sistemi içinde değerlendirilmesi ve gözlenmesi gerekmektedir. Bu değerlendirme ekonomik, sosyal, ekolojik, yasal, kurumsal, teknolojik, alt yapısal, kültürel mirası ilgilendiren biçimde ve görsel, işlevsel, yasal yönlerini dikkate alan bir sentez üzerine yapılmalıdır."

Bir estetik komitenin (*Prof. Lobo estetik kurul yerine "estetik komite" ifadesini kullanmıştır*) iki önemli rolü vardır;

1. izlemek, gözlemek (*çok kötü ve sağlıklı olmayan durumlardan kaçınmak için, mutlak tüm girişimler dikkatlice izlenmelidir*).
2. doktrin yaratmak (*somut örnekler üzerine hazırlanacak olan rapor ve yönlendirmeden, ilke ve kabullerden yerel estetiği yargılamaya ilişkin bir doktrin yaratılmalıdır*).

Bir "estetik komitenin" pratik olabilmesi için, tüm projelerin değerlendirilmesi amacıyla bir teknik büro hizmet vermelidir. Bu büro, kabul edilebilirliği üzerinde tereddüt olan ve genelde çok önemli sit değeri olan peyzaj veya bir anıt yakınında yer alan projeleri değerlendirmek üzere, estetik komiteye önermelerde bulunmalıdır. Değerlendirilecek projelerin sayısı da sınırlandırılmalıdır. Ancak burada önemli olan husus, estetik komitenin değerlendirme yapacağı bölgelerin belirlenerek bu bölgelere ait (*yatırımcıları ve projecileri*) yönlendirme planlarının hazırlanmasıdır. Bu planlarda, değerlendirme bölgelerinde yapılacak projeler için, değerlendirmede aranacak ilkeler ve ölçütler yer almalıdır.

Estetik komite, değerlendirdiği projeler için mutlak bir rapor da hazırlamalıdır. Raporlar, projenin uygulanabilirliğini ortaya koymalıdır. Belirli bir dönem sonunda da (*her ay olabilir*) karar vericiler ve projecilerin yararlanabilmesi için yayımlanmalıdır. İnceleme ve değerlendirme sonuçları, öncelikle meclis üyesi olan seçilmiş politikacılara ve Belediye planlama birimlerine ve aynı zamanda Belediye Başkanı'na sunulmalıdır. Komitede, halkın istekleri ve hissettiklerinin yansıtılması için de bir temsilci yer almalıdır. Bu, demokratik olarak, temsil edilebilme demektir. Dolayısıyla, bir estetik komitenin oluşumunda: Prof. Costo Lobo, aşağıdaki kompozisyonda, 3 plancı-3 mimar-1 mühendis-3 sanatçı-1 meclis üyesi ve bir halk temsilcisi olmak üzere 12 kişilik bir grup önermektedir. Bunların dağılımı şöyledir:

Estetik Komite Oluşum Modeli:

1-Plancı Grubu	-Belediye danışmanı plancı -Yerel plancıların temsilcisi (TMMOBŞPO temsilcisi) -Şehircilik bürosu sorumlusu (serbest şehircilik bürosu) Toplam: 3 plancı
2-Mimar Grubu	-Belediye imar veya projeler daire başkanı mimar -Yerel mimarların temsilcisi (TMMOBMO temsilcisi) -Ulusal çerçevede tanınmış davet edilen bir mimar Toplam: 3 mimar
3-Mühendis	- Belediye teknik işler müdürü (Mühendis) Toplam: 1 Mühendis
4-Sanatçı Grubu	-Sanat tarihçisi -Ulusal çerçevede tanınmış sanatçılar Toplam: 3 Sanatçı
5-Meclis Üyesi	-Meclis üyesi Toplam: 1 Meclis Üyesi
6-Halk Temsilcisi	-Halk temsilcisi Toplam: 1 kişi

Prof. Costo Lobo'ya göre estetik komiteler:

Anıtlar-anıtlar çerçevesinde sınıflanmış bölgeler-ilginç nadir ve hassas peyzajlar ve diğer durumlarla ilgili olarak, haftada bir toplanır. Teknik büro tarafından incelenmek üzere sunulan projeleri inceler ve projelere ait raporları hazırlar.

Bölgesel ya da merkezî konumdaki ilgili kurulların olumlu görüşünü (Örn. K.T.V. kurulu gibi) elde etmek için de, gereken girişimi yapar.

Estetik komite belirlenen görev sıralamasında anıtlar çevresinde yer alan sınıflanmış bölgeler ve ilginç, hassas peyzajlar konularında, Belediye'nin teknik birimleri ile yardımlaşmalıdır. Estetik komite raporunda kentin var olan onaylı şehircilik planlarının esaslarını, yönlendirmelerini ve kabullerini dikkate almalıdır. Raporlarda genel bir değerlendirmeden sonra önerilen proje değerlendirilip düşünceler ilave edilmelidir. Raporun sonuç kısmı ise, karar verici ve politikacılara yönelik olmalıdır.

8. Estetik Kurul Yerine “Kentsel Tasarım Komisyonu”

Prof. Costo Lobo'nun Estetik Komisyon oluşturma önerisinin, en azından kentsel gelişmesine egemen bir toplumda ve gerekli düzenleme, kontrol ve mekanizmasının varlığı ve işlerliği durumunda geçerli olabileceği düşünülmektedir. Kuşkusuz, Bursa örneğinde Estetik Danışma Kurulu Modeli'nde olduğu gibi, kurul çalışmalarında planlama ve imar faaliyetlerine ilişkin önermelerle ve araştırma istekleriyle karşı karşıya kaldıracaktır. Bunların yaptırım gücü de olmayacaktır. Çünkü bugünkü uygulama koşullarında, bu önermeler kent bütününde, planlama ve tasarım bütünlüğü gözetken, teknik düzeydeki çalışmaların bir sonucu olarak ortaya çıkmamaktadır. Bu önerimde kentsel gelişmeyi devamlı olarak izleme olanağı olmayan ve farklı disiplinlerden kişilerin yanyana geldiği bir grubun gözlemleri olarak ortaya çıkmaktadır.

Kentsel Tasarım yaklaşımı içinde, planlama-tasarım bütünlüğü ve sürekliliğinin sağlanması için bir başka oluşum gerekmektedir. Bu oluşum, kenti yönlendirmede önemli olan tüm girişimleri değerlendirecek bir Kentsel Tasarım Komisyonu olmalıdır. Komisyon, aynı zamanda kentsel koruma-yenileme ve kentsel estetikten sorumlu kılınmalıdır. Kanımızca bu, daha doğru bir yaklaşımdır. Böyle bir komisyonun oluşumunda, Belediye Başkanı, dışarıdan belli sayıda kişiyi komisyon üyesi olarak önerebilmelidir. Bunun dışında, Belediye Meclisi tarafından belli sayıda kişi de seçilerek görevlendirmelidir. Bu komisyonun çalışma süresi iki yıl olmalıdır. Komisyonun oluşumunda uzmanlar mutlak yer almalıdır. Bu durumda komisyonda en az iki kentsel tasarım uzmanı, bir peyzaj mimarı, bir kent plancısı, bir hukukçu, bir ekonomist, bir sosyolog, bir sanat tarihçisi, iki veya üç sanatçı, halkın temsilcisi olarak bir kişi hatta gayri menkul piyasasından bir temsilcinin de yer alabilmesi sağlanmalıdır. Dolayısıyla ülkemizde, kimi büyük kentlerimizde, son zamanlarda yapılageldiği gibi bir estetik kurul ya da estetik Danışma Kurulu oluşturmak yerine bir kentsel tasarım komisyonu kurmak ve planlama-tasarım bütünlüğünü sağlayacak bir yol açmak daha yapıcı bir tutum olarak gözükmektedir⁽⁶⁾.

⁶ İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde oluşturulan Projeler Daire Başkanlığı'na bağlı Müdürlüklerden birisi olan Kentsel Tasarım Müdürlüğü Görev ve Çalışma Yönetmeliği, önerdiğim modele daha yakın bir oluşumu getirmektedir. Ancak söz konusu yönetmelikte getirilen grup şefliği ile birlikte çalışacak bir komisyon oluşturulması önerimize yaklaşmayı sağlayacaktır.

Sonsöz:

Her Şeye Karşın Kentsel Tasarım

Makaleyi bitirirken özellikle kentsel tasarıma ilişkin temel hatırlatmaların yapılması önemli olmaktadır.

¹ KENTSEL TASARIM, mimarlar, plancılar, peyzaj mimarları ve diğerleri arasında paylaşım tartışması yapılacak bir konu değildir.

¹ KENTSEL TASARIM, (*kent estetiği ve kentsel peyzajı da içerecek şekilde*) kent üzerine entellektüel tartışmalardan doğan çeşitli meslek gruplarının söylem farklılıklarıyla ortaya konan bir olgu da değildir. Bilinmelidir ki kentsel tasarım, sadece projelerin mekânsallaştırılma biçimine uyumlaştırılma aracı değildir. Keza sadece planlama araçlarının iyileştirilmesi için tek yönlü bir araştırma vasıtası da olmamalıdır.

¹ KENTSEL TASARIM, bir proje mantığıyla bütünlüşmelidir. Bu bir zorunluluktur. Bu durum disiplinler arası açılım gerektirmektedir (*Ingallina, 3585; France 2001*). Proje mantığı da bizi, Patrizia Ingallina'nın yazdığı gibi, politik-ekonomik-sosyal-ekolojik projelerin hepsinin var olduğu bir ORTAK PROJE KAVRAMINA götürmektedir (*Ingallina*), (*Bu görüş, 10. Kentsel Tasarım ve Uygulamaları Sempozyumu'nda ana konu olarak kabul edilmiş ve bir tasarımlar bütünü olarak kentsel tasarım yaklaşımının içinde yer almıştır.*)

¹ KENTSEL TASARIM projeleri kültürel yönleriyle, politik proje olarak da kabul edilmelidir.

¹ KENTSEL TASARIM SÜRECİNİN sonuçları eyleme dönüktür. Buna mutlak kentin sosyal ve fiziksel değişimlerinin de eşlik etmesi sağlanmalıdır. Kentsel tasarım ancak bu durumda başarı getiren bir eylem olabilecektir.

¹ KENTSEL TASARIM bir ideal kent yaratmak değildir. Gerçek kentle ilgilenmektir. Ve de mimarî biçim ve kentsel biçim arasında ilişki düşüncelerine yol açmaktadır.

¹ İşte, kent estetiği ve kentsel peyzaj da bu açıklamalar çerçevesinde ve zorunlu olarak, kentsel tasarım olgusu içinde ve bilimsel olarak ele alınmalı ve yorumlanmalıdır.

Podima 28.06.2001¹

KAYNAKÇA:

- Fitch, James Marston. 1961. *Architecture and the Esthetics of plenty*, Newyork and London: Columbia University press.
- Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehirçilik Ana Bilim Dalı Kentsel Mikro-Ortam Tasarımı Yüksek Lisans Programı. 1994. *Kentsel Mikro-Ortam Tasarımı Uzmanlık Eğitim Programı Önerisi*. İstanbul.
- İstanbul Dergisi. 2001. *Kent ve Estetik*. Ocak-Şubat-Mart. Sayı: 3
- İstanbul Dergisi. 2001. Prof. Önder Küçükerman ile röportaj: *Endüstriyel Tasarım ve Kent Estetiği*. Sayı:3
- İstanbul Dergisi. 2001. *Çelik Gülersoy ile röportaj: İstanbul ve Kent Estetiği*. Sayı: 3
- İstanbul Dergisi. 2001. *Faruk Anılın ile röportaj : Yeşil ve Kent Estetiği*. Sayı: 3
- İstanbul Dergisi. 2001. *Prof. Dr. Özcan Köknel ile röportaj : Kentleşme ve Kentleşme*. Sayı: 3
- Çubuk, Mehmet. 1996. *Sanatsal İsteğin Kente Taşınması*. Cumhuriyet Gazetesi tartışma sütunu.
- Kagan, Moissej. 1982. *Güzellik Bilimi Olarak Estetik ve Sanat*. Çeviri: Aziz Çalışlar Altın Kitaplar Yayınevi -Bilimsel Sanatlar Dizisi: 5 Dizgi Matbaası.
- Aksel, Bahar. 2001. *Kentsel Tasarımda İletişimin Yeri, Önemi ve Bir İletişim Tasarımı Gerekliliği*. M.S.Ü. Fen Bilimleri Entitüsü Kentsel Tasarım Yüksek Lisans seminer çalışması.
- Hegel. 1964. *Les grands Textes-Esthétique textes choisis par claude Khodoss*. Press Universitaires de France.
11. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu. Paneli Tartışmaları. İstanbul. M. S. Ü. Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
- Birinci Çevre İdare Heyeti Raporu. 1954. TMMOB. Mimarlar Odası. İstanbul. Kutumanıs Basımevi
- Ekinci, Oktay. 1995. *Mimarî ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu*. İTÜ.
- Bursa Büyükşehir Belediyesi Estetik Danışma Kurulu Görev ve Çalışma Yönetmeliği.
- Lobo, Manuel Da Costo. 2000. *Commission Esthetique*. Özel rapor.
- İngallina, Patrizia. 2001. *Le Projet Urbain-que-sais je?* 3585 Presses Universitaues de France.